

Тобто, релевантний причинний зв'язок у кримінальному зв'язку часто прив'язується до суспільних потреб, часто пов'язаний з тимчасовою необхідністю криміналізації певних правопорушень.

На сучасному етапі розвитку кримінального права, в Україні, релевантність причинного зв'язку діяння та суспільно-небезпечного наслідку прив'язується і посилюється умовами війни, воєнного стану.

Релевантність можна остаточно визначити як наскрізну й необхідну характеристику кримінального права, яка є концентрованим виразом можливості застосування й використання певного явища, зокрема причинного зв'язку, у даній галузі права.

Література:

1. Ємельянов В.П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин: наук.-практ. посіб. / В.П. Ємельянов. Харків. *Право*. 2018. С. 163.

2. Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. м. Запоріжжя. 22–23 жовтня 2021 року. Запоріжжя. *Запорізька міська громадська організація «Істина»*. 2021. С. 124.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-44>

CURRENT ISSUES OF THE INTERPRETATION OF THE TIME OF COMMISSION OF THE CRIME PROVIDED FOR IN ARTICLE 342 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ ЧАСУ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 342 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Borovyk A. V.

*Candidate of Legal Sciences, Docent,
Vice President,
Research Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Боровик А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
віце-президент з наукової роботи,
Науково-дослідний інститут
публічного права
м. Київ, Україна*

Для позначення зв'язку кримінально протиправного діяння проти представника влади та виконання цими особами службових обов'язків

у КК України використано різні юридичні конструкції на кшталт «під час виконання службових обов'язків», «під час примусового виконання рішень», «під час виконання покладених обов'язків». Тому виникає необхідність у визначенні місця цих конструкцій у системі ознак складу опору представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Юридична конструкція *«під час виконання службових обов'язків»* та подібні їй на перший погляд вказують лише на *час вчинення посягань* на представників влади. Однак чи дійсно це так і чи вичерпується цим їх кримінально-правове значення?

Час учинення кримінального правопорушення визначають як певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки [1, с. 159]; період, протягом якого суб'єкт вчиняє кримінальне правопорушення [2, с. 261]; проміжок, відрізок у послідовній зміні годин, днів, років тощо, протягом яких учиняють кримінальне правопорушення [3, с. 63].

Виходячи з цих дефініцій можна стверджувати, що юридична конструкція «під час виконання службових обов'язків» та подібні їй дійсно свідчить про час вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 342 КК України. Відтак, опір можливий з моменту початку виконання відповідними потерпілими своїх обов'язків до їх завершення. Він не можливий до початку виконання таких обов'язків чи після. Тому вчинення дій, що полягають в опорі, в інший час, не дозволяє кваліфікувати вчинене за ст. 342 КК України.

Водночас чи мають значення ці конструкції для суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 342 КК України? Ймовірно так. Вони хоча й не позначають безпосередньо мету чи мотив цього делікту, однак свідчать про їх наявність. Вказівка на час виконання обов'язків, по-перше, засвідчує зв'язок між кримінально протиправним діянням проти представника влади та виконанням цими особами службових обов'язків, який в інших складах цих посягань позначають через мету чи мотив, використовуючи конструкції на кшталт «у зв'язку з виконанням службових обов'язків», «у зв'язку з діяльністю» та подібні їм. По-друге, окреслення часових меж слугує критерієм відмежування кримінального правопорушення, передбаченого за ст. 342 КК України, від інших деліктів. За наявності вказівки на час відпадає необхідність включення в склад відповідних посягань конструкцій, що позначають мету чи мотив кримінального правопорушення проти представника влади.

У ч. 2 ст. 342 КК України в контексті **опору уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб** відсутні будь-які вказівки на час вчинення опору. Хоча щодо інших потерпілих передбачена чітка вказівка, що опір вчиняється під час виконання їхніх обов'язків. Тому буквально тлумачення положень ст. 342 КК України дозволяє стверджувати, що опір уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб може відбуватися і не під час виконання нею своїх обов'язків. Однак тлумачення терміну опір виключає таке трактування суб'єктивної сторони опору вказаній категорії осіб. Опір можливий лише під час виконання відповідними особами своїх обов'язків. Водночас вказане свідчить *про недоліки конструювання положень ч. 2 ст. 342 КК України*, адже абсолютно незрозуміла позиція законодавця, який щодо одних потерпілих від опору (йдеться про представника влади, працівника правоохоронного органу, державного чи приватного виконавця, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця) додає вказівку на вчинення кримінально-протиправного діяння саме під час виконання обов'язків, однак щодо уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб така вказівка відсутня. *Законодавча помилка очевидна*. Звісно що опір можливий лише під час виконання певними особами своїх обов'язків. Однак відповідні законодавчі положення повинні бути уніфіковані: Слід або стосовно усіх потерпілих від опору зазначити, що це кримінально-протиправне діяння вчиняється лише під час виконання ними службових обов'язків або ж таку вказівку слід виключити з положень ст. 342 КК України.

Важливо з'ясувати як тлумачаться терміни «виконання службового обов'язку» та «заняття державною чи громадською діяльністю».

Під виконанням службового обов'язку пропонують розуміти діяльність працівника, що входить в коло його повноважень (Л. В. Дорош) [4, с. 725], діяльність по виконанню працівниками правоохоронних органів обов'язків по службі, що впливають із законів і підзаконних актів, в тому числі порадників, статутів, інструкцій тощо (В. А. Клименко) [5, с. 776], виконання обов'язків, які встановлені відповідними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність представника влади або органу, в якому працює особа, яка відповідає ознакам потерпілого від цього злочину (Л. П. Брич) [6, с. 1055–1056]. Натомість **заняття державною чи громадською діяльністю** визначають як діяльність, пов'язану з повноваженнями державного чи громадського діяча, яка регламентована відповідними законами, підзаконними актами та статутами політичних партій (В. А. Клименко) [5, с. 780].

Водночас варто наголосити на деяких аспектах виконання таких обов'язків чи здійснення відповідної діяльності. По-перше, час виконання потерпілим службових обов'язків (минулий, теперішній чи майбутній) на кваліфікацію не впливає [4, с. 725]. По-друге, мається на увазі *лише діяльність законна*. Тому наприклад, вчинення передбачених у ст. 345 діянь щодо працівника правоохоронного органу в зв'язку з незаконною діяльністю останнього, яку він здійснював з використанням свого службового становища, не містить складу злочину, передбаченого ст. 345 і підлягає кваліфікації за іншими статтями, зокрема за статтями розділу II Особливої частини КК [6, с. 1055–1056]. По-третє, потерпілими працівники правоохоронних органів можуть визнаватися не тільки тоді, коли вони виконували свої службові обов'язки, перебуваючи безпосередньо на службі, та коли застосовували заходи по охороні правопорядку у відповідності зі своїми службовими обов'язками, за наказом чи розпорядженням, а й тоді, коли вони вжили зазначених заходів в межах своїх повноважень з власної ініціативи [5, с. 776].

Література:

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
2. Вознюк А. А. Час вчинення злочину: актуальні проблеми кримінально-правового розуміння. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 258–262.
3. Вознюк А. А. Структурні елементи часу вчинення злочину у кримінальному праві України. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса : Фенікс, 2011. С. 63–65.
4. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент.: у 2 т. / за ред. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., доповн. Харків: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина. 1040 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. 2-ге вид., переробл. та доповн. Київ : А.С.К., 2002. 968 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А. М. Бойко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. [10-те вид., переробл. та доповн.]. Київ : Дакор, 2018. 1360 с.